



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Vanitas Vanitatum Consideratione Seria Evanescens

Bellegambe, François

Insulis, 1681

Consideratio V. Scientia vana.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-51072](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-51072)

30 CONSIDERATIO IV.

meam. (Ps. 68.) &c. Denique ludum illum Deo & Angelis longè gratissimum luserunt, tot summis honoribus, diadematis, sceptris, stemmatis, opibus, ceterisque natura fortunæve dotibus illustres viri feminaeq; qui insigni omnium, quæ à stultis corde, magna falsò estimantur, contemptu, stulti mundo, sapientiam sanctorum & mercedem adepti sunt. An tu, mi Christiane, inter illos accenseri non ambis? Renuis desipere mundo, ut sapias Deo? Atqui etiam atque etiam cave, ne seriùs, cum infinito stultorum numero, insipientiam tuam lugeas & luas aeternum, ingeminans illud Salomonis olim infatuati: Non didici sapientiam, & non novi scientiam sanctorum. (h)

(h) Prov. 30.



CONSIDERATIO V.

SCIENTIA VANA.

I. **V**Ani sunt omnes homines, in quibus non subest scientia Dei: & de his quæ videntur bona, (hoc est,

SCIENTIA VANA. 81

de rebus istis visibilibus) non potuerunt
intelligere eum qui est , (hoc est , Deum)
neque operibus attendentes agnoverunt
quis esset artifex. (a) Propterea captivus
est populus meus, quia non habuit scien-
tiam; (b) Scientiam Dei , scientiam
sanctorum : (c) Sed scientiam mundi,
quæ docet vanitatem ; & scientiam
carnis , quæ docet voluptatem. (d) Ta-
lis autem scientia inflat ex Apostolo , (e)
& juxta vocem græcam , tumet , turgēt in-
star follis vento distenti , ac vesicarum
turgentium , (f) quæ fuit plaga Ægyp-
tiorum , id est, sapientium hujus mundi,
ut ait S. Thomas. (g) Si quis autem
(subdit Apostolus) (h) existimat se scire
aliquid , nondum cognovit quomodo
oporteat eum scire. *Que verba expli-
cans S. Bernardus , (i) , Vides , inquit ,
quoniam non probat multa scientem ,
si sciendi modum nescierit ? Vides ,
inquam , quomodo fructum & utilita-
tem scientiæ in modo sciendi consti-
tuit ? Quid ergo dicit modum scien-
di ? Quid , nisi ut scias quo ordine*

D V

(a) sap. 13. (b) Isa. 5. (c) sap. 10. (d) Bernard.
Serm. in illud sap. 10. Inustum deduxit per vias rec-
tas. (e) 1. Cor. 8. (f) Exod. 9. (g) in 1. Cor. 8.
lect. 1. (h) Ibid. (i) Serm. 36. in Cant.

82 CONSIDERATIO V.

quo studio , quo fine quæque nosse oporteat ? Quo ordine ? ut id prius, quod maturius ad salutem. Quo studio ? ut id ardentius , quod vehementius ad amorem. Quo fine ? ut non ad inanem gloriam , aut curiositatem, aut aliquid simile , sed tantum ad ædificationem tuam vel proximi. Sunt namque qui scire volunt eo fine tantum ut sciant ; & turpis curiositas est. Et sunt qui scire volunt ut sciatur ipsi ; & turpis vanitas est. Et sunt item qui scire volunt ut scientiam suam vendant , verbi causâ , pro pecunia , pro honoribus ; & turpis questus est. Sed sunt quoque qui scire volunt ut ædificent ; & charitas est. Et item qui scire volunt ut ædificentur ; & prudentia est. Horum omnium soli ultimi duo non inveniuntur in abusive scientiæ , quippe qui ad hoc volunt intelligere , ut benefaciant. Denique intellectus bonus omnibus facientibus eum. Ps. 110. *Hactenus mellifluus Doctor , ex cuius egregijs dogmatis facile colliges , probandane an reprobanda sit tua scientia , si sine ex illorum numero , propter quos dicit Dominus : Ego sum Domi-*

SCIENTIA VANA. 83

nus, convertens sapientes retrorsum :
 & scientiam eorum stultam faciens :
 (k) & alibi : Stultus factus est omnis
 homo à scientiâ, (l) primò propter cor-
 dis elationem, secundò propter inqui-
 rendi curiositatem, tertio propter scien-
 tiæ incertitudinem, quartò propter o-
 peris perversitatem, ut subiicit Doctor
 Angelicus explicans ista Ieremia verba ; qui
 in supradictum locum Apostoli ad Corinthios,
 Hic ostendit, ait, quomodo sine chari-
 tate scientiam inutiliter habent. Scien-
 tia si sola est, inflat. Unde addenda
 est scientiæ charitas. Augustinus. Ad-
 dite ergo scientiæ charitatem, & u-
 tilis erit scientia. Per se quidem est
 inutilis, ex charitate utilis. Sit tua,
 mi Christiane, scientia ornata charitate,
 bonis operibus comitata, intellectum sic pas-
 cat, ut non jejuset voluntas aut ad noxia
 deflectat, neque torpescant manus pedesve
 ad custodiendas justificationes Domini, ad
 currendam viam mandatorum Dei. Ita de-
 mum non eris de illorum numero, de quibus
 Apostolus : Semper discentes, & nun-
 quam ad scientiam veritatis pervenien-
 tes ; (m) Sed de illis, quos idem Doctor
 hortatur : Ut ambuletis dignè Deo per
 (k) Isa. 44. (l) Ierem. 16. (m) 2. Tim. 3.

§4 CONSIDERATIO V.

omnia placentes , in omni opere bono fructificantes , & crescentes in scientia Dei. (n)

II. Omnis homo naturaliter scire desiderat ; sed scientia sine timore Dei quid importat ? Melior est profectò humilis rusticus , qui Deo servit ; quàm superbus Philosophus , qui , se neglecto , cursum cœli considerat. Si scirem omnia , quæ in mundo sunt , & non essem in charitate , quid me juvaret coram Deo , qui me judicaturus est ex facto ? Multa sunt , quæ scire , parum vel nihil animæ profunt. Et valdè insipiens est , qui aliis intendit , quàm iis , quæ salutis suæ deserviunt. Quantò plus & meliùs scis , tantò graviùs inde judicaberis , nisi sanctiùs vixeris. (a) Quid prodest tibi , alta de Trinitate disputare , si careas humilitate , unde displiceas Trinitati ? Opto magis sentire compunctionem , quàm scire ejus definitionem. Si scires totam Bibliam exteriùs , & omnium Philosophorum dicta , quid totum prodesset sine charitate Dei , &

(n) coloss. 1.

(a) Th. à Kemp. de imit. l. 1. c. 2.

SCIENTIA VANA. 85

gratiâ ? (b) Grandis insipientia, quòd neglectis utilibus & necessariis, ultrò intendimus curiosis & damnosis. Non est culpanda scientia, aut quælibet simplex rei notitia, quæ bona est in se considerata: sed præferenda est semper bona conscientia, & virtuosa vita. Quia verò plures magis student scire, quàm benè vivere; ideò sæpè errant, & penè nullum, vel modicum fructum ferunt. O si tantam adhiberent diligentiam ad extirpanda vitia, & virtutes inserendas, sicuti ad movendas quæstiones: non fierent tanta mala & scandala in populo, nec tanta dissolutio in Cœnobiis. Certè adveniente die iudicii, non quæretur à nobis quid legimus, sed quid fecimus: nec quàm benè diximus, sed quàm religiosè viximus. Dic mihi, ubi sunt modò omnes illi Domini & Magistri, quos benè novisti, dum adhuc viverent & in studiis flourerent? In vita sua aliquid esse videbantur, & modò de illis taceatur. O quam citò transit gloria mundi! Utinam vita eorum, scientiæ ipsorum concordasset! tunc benè studuis-

(b) eod. lib. c. 1.

86 CONSIDERATIO V.

sent, & legissent. Quàm multi pe-
reunt per vanam scientiam in sæculo,
qui parum curant de Dei servitio? (c)
Hæc & alia, cœlesti sapientiâ imbutus
Thomas Kempensis, simplici, at
efficaci stylo, de vanitate scientiæ sine Dei
timore & amore. Habe & aliqua ex mel-
lissuo Bernardo. Multi multa sciunt, &
seipos nesciunt. Alios inspiciunt, &
femetipos deserunt. Deum quærunt
per exteriora, deserentes sua interio-
ra, quibus interior est Deus. (d) Et alibi:
Multi quærunt scientiam, pauci verò
conscientiam. Si verò tanto studio &
sollicitudine quæreretur conscientia,
quanto quæritur sæcularis & vana scien-
tia; & citius apprehenderetur, & u-
tilius retineretur. (e) Et ad Eugenium
summum Pontificem: Noveris licet om-
nia mysteria, noveris lata terræ, alta
coeli, profunda maris: si te nescieris,
eris similis ædificanti sine fundamento:
ruinam, non structuram faciens. (f)
Quæso te, quod memoriale virtutis,
quæ laus disciplinæ, quis scientiæ pro-
fectus, vel artis fructus, trepidare ti-

(c) eod. lib. c. 3. (d) *Meditat. c. 1.* [e] *de inter. domo*
c. 21. & de conscient. c. 2. (f) L. 2. de consider.

more, ubi non est timor, & timorem Domini relinquere? Quam salubrius disceres JESUM, & hunc crucifixum? Quam utique scientiam haud facile nisi qui mundo crucifixus erit, apprehendit. (g) Hanc scientiam uti addisceres, quantum *etatis tuae*, (dic, quæso te *studiose mi Lector*) quantum laboris impendisti? Quantum, contra, ut vanam & *secularem illam*? à quâ etiam ut ne te quandoque subducas ad aliam salubrem & necessariam addiscendam & exercendam, *causaris* & pro excusatione pretendis cum Iovio illo tributis præfecto, ad quem Paulinus, (h) nescio quæ impedimenta. Sic autem hominem urget Nolanus Præsul. Omnium Poëtarum floribus spiras, omnium Oratorum fluminibus exundas, Philosophiæ quoque fontibus irrigaris, peregrinis etiam dives litteris, romanum os Atticis favis imples. Quæso te, ubi tunc tributa sunt, cum Tullium & Demosthenem perlegis? vel jam usitatorum de saturitate fastidians lectionum, Xenophontem, Platonem, Catonem, Varronemque perlectos

(g) Idem ad Thom. de S. Audom. ep. 108. (h) Epist. 38.

88 CONSIDERATIO V.

revolvis ; multosque prætereà , quo-
 rum nos fortè nec nomina , tu etiam
 volumina tenes ? Ut istis occuperis ,
 immunis , & liber ; ut Christum ,
 hoc est , sapientiam Dei discas , tributa-
 rius & occupatus es. Vacat tibi , ut
 & Philosophus sis ; non vacat , ut
 Christianus sis. Verte potiùs senten-
 tiam , verte facundiam. Esto Peripa-
 teticus Deo , Pythagoreus mundo ;
 veræ in Christo sapientiæ prædicator ,
 & tandem tacitus vanitati , & quæ
 sequuntur , quæ cum fructu legeris , si ad
 te reflexeris. Væ enim illi , (*verba sunt*
S. Francisci Borgiæ) (i) qui insatiabili
 quadam studiorum voluptate abreptus ,
 nullam temporis partem spirituali pro-
 fectui ex ipsis colligendo tribuerit.....
 Neque verò aliam ab causam discipli-
 nas sectari debemus , quàm ut per eas
 clariùs cognoscentes Conditoris nostri
 magnitudinem , bonitatem , sapien-
 tiam , illum vehementiùs , & diligen-
 tiùs diligamus..... Væ iterum illi ,
 qui , quò magis se studiis litterarum
 addixerit , eò minùs intellexerit , quàm
 nihil sit. *Vtrumque istud Væ quàm lon-*

(i) *epist. ad Nostros lib. 10. ejus operum.*

SCIENTIA VANA. 89

gissimè à se avertit sapientissimus juxta ac sanctissimus Borgia , in studiis inprimis in id intentus , ut cuncta ad sese cognoscendum despiciendumque revocaret ; solitus etiam Theologicarum rerum è sancto Thoma (in cujus doctrina eminentissimus Theologus fuit , & ob eam rem assignatus ad confutandos in Tridentino Concilio illius sæculi errores , quamvis eò postea non potuerit ire , gravissimis præpeditis negotiis à Quæsitore fidei Generali in Hispaniarum regnis) deprompta capita in seriem quasi Litaniarum digere , ut studium in quandam orandi methodum verteretur , deque Deo disputatio esset consuetudo cum ipso Deo. (k) *Istas Litanias ex tota Angelici Doctoris summâ pulcherrimo piissimoque artificio concinnatas , habes operum B. Borgiæ libro octavo , eo fine , ut non solum intellectus (loquitur idem sanctus) (l) materiarum theologicarum sublimitatem & altitudinem assequi contentus sit, verum etiam voluntas flagrantissimis divini amoris flammis exardescat.* Quo-

(k) *part. 3. c. 5. vitæ præfixæ ejus operibus. (l) prælud. ad Litan.*

90 CONSIDERATIO V.

niam cognitio, amoris expers, quasi corpus est animâ destitutum: amor enim calor est, in quo potissimum consistit vita.

III. *Quis non demiretur vehemens illud sciendi desiderium, quo flagrarunt olim hodieque flagrant homines; doleatque non mediocriter, tantum temporis laborisque insumptum rerum humanarum notitiæ, simplici illi ac nudæ, neque ad Dei cognitionem amoremque directæ? Legimus (scribit Hieronymus ad Paulinum) (a) quosdam lustrasse provincias, novos adiisse populos, maria transiisse, ut eos, quos ex libris noverant, coràm quoque viderent. Sic Pythagoras Memphyticos vates; sic Plato Ægyptum, & Archytam Tarentinum, eamque oram Italiæ, quæ quondam magna Græcia dicebatur, laboriosissimè peragravit.... Ad T. Livium, de ultimis Hispaniæ Galliarumque finibus quosdam venisse nobiles legimus.... Apollonius intrauit Persas, pertransiuit Caucasum, Albanos, Scythas, Massagetas, opulentissima Indiæ regna penetravit, &c. Vis & de aliis aliquid? Aristodemus to-*

(r) epist. 102.

SCIENTIA VANA. 91

tam vitam insumpsit speculanda avicularum
 natura ; Aristomachus apum reipublica ;
 Philiscus earumdem proprietatibus , inter
 silvas & alvearia. Heraclitus adeò natu-
 ra solis cognoscenda desiderio tenebatur , ut
 diceret , optare se Phaëthontis aut Capanei
 instar , fulmine afflari , modò temporis ali-
 quo spatio , solis spheram contemplari pos-
 set. Anaxagoras patrimonium vendidit , ut
 Philosophia vacaret. Democritus rebus om-
 nibus , atque adeò ipsis se privavit oculis ,
 ne rerum occurrentium objectu in scientia-
 rum contemplatione obturbaretur. Plato
 tres Philolai Philosophi libros tribus aureo-
 rum millibus emit , cùm dives admodum
 non esset ; Aristoteles paucos Pseusippi li-
 bros duobus fermè aureorum millibus. Ar-
 chimedes , totos dies noctesque in labro aqua
 pleno sedens , repertâ , quam profundis co-
 gitationibus mersus nosse nitebatur , ne ab
 aurifice deciperetur , corona & auri quantita-
 te , gaudio subsiliens , Inveni , clama-
 bat , Inveni. Incredibile dictu est ,
 quantum Demosthenes molestia labo-
 risque devoraverit corrigendo lingua vi-
 tio , formandâ voce , firmandis late-
 ribus. Quid non (ut innumeros alios etiam
 recentiores præteream) Tycho ille Brahe ,

92 CONSIDERATIO V.

Danus, nobilitate, opibus, ingenio præstantissimus, vigiliarum ac molestiarum pertulit; facultates omnes suas, delicias, ætatem in hoc unum insumens, ut à ceteris hominibus sponte exul, è crystallina quadam speculâ, quam Stelloburgum vocabat, syderum motus, etiam hieme perfrigidâ, observaret? Hæc aliaque discendi studia, quàm vana, imò quàm nociva sunt, cum ad sui Deique cognitionem atque amorem cælestium non referuntur! O si (libet iterum exclamare cum Kempensi supra) (b) O si tantam adhiberent diligentiam ad extirpanda vitia, & virtutes inserendas! Labet & hic attexere sancta magni illius Indiarum Apostoli Francisci Xaverij vota, qui Cocino scribens Sociis Romanis, (c) deplorans Ethnicorum pereuntium jacturam ob sacerdotum inopiam, optat quàm vehementissimè, ut qui adeò ferventer doctrinâ vacant in Academiis, tantundem opera impenderent saluti proximorum procurandæ, atque inter alia, hæc habet: Quòd si quantum dies noctesque elaborant in comprehendendâ rerum scientiâ, tantundem in solido scientiæ fructu elaborarent, & quam diligentiam adhi-

(b) punct. 2. (c) Epist. l. 1. ep. 5.

bent in cognoscendis iis artibus, quibus student, eam in docendis imperitis, quæ sunt ad salutem necessaria, adhiberent; næ illi haud paulò paratiores essent ad reddendam rationem Domino dicenti, Redde rationem villicationis tuæ. *Ardorem nimium sciendi & Gentilium libros evoluendi, luit Sanctus ipse Hieronymus, (ut luculentis verbis exponit scribens ad Eustochium) (d) gravibus, jussu divini judicis, (ad cujus tribunal in spiritu pertractus est, febre ad extrema panè deducente) inflictis verberibus, liber tandem abire permissus, postquam sanctè adpromisit, se nunquam habiturum codices sæculares, nunquam lecturum. Nec verò sopor ille fuerat, aut vana somnia, quibus sæpè deludimur; testis est tribunal illud, ante quod jacui: testis judicium triste, quod timui: ita mihi nunquam contingat in talem incidere quæstionem. Liventes fateor habuisse me scapulas, plagas sensisse post somnum, & tanto dehinc studio divina legisse, quanto non antè mortalia legeram. Quòd si vehementius illud Ciceronem aliosque ethni-*

(d) Epist. 22.

cos scriptores legendi studium in Hieronymo severè adeò castigatum est, quantis, quæso, pœnis obnoxij erunt, qui sacularem, vanam, & infantem scientiam sectantur, Dei panè ac salutis suæ immemores, certè incurij? Audi celeberrimum illum scientiæ & vitæ integritate scriptorem Robertum Cardinalem Bellarminum. (e) Neque verò, ait, humana sapientia solùm, sed etiam divinarum scripturarum cognitio, si à charitate, & humilitate sejuncta sit, plerumque obest, prodest nunquam. Neque ullos homines reperiri existimo (percipite, quæso, diligenter quæ dicam) nullos, inquam, homines reperiri existimo, qui circa obitum ita de fidei nostræ arduis dogmatibus dubitare, & in abyssum infidelitatis cadere permittantur, ut ii, qui soli sapientiæ operam dederunt, & charitate atque humilitate, dum viverent, caruerunt. Ita ille, qui subdit horrendum casum eruditissimi cujusdam viri extremâ vitæ periodo à demone illusi, & in Arianam hæresim atque inferos prolapsi: tum duo observanda ad rectam & animæ proficua scientiarum acquisitionem & usum; quæ juverit legisse.

(e) concione 15. dom. 1. post Epiph. Lovanii habitâ.